

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۵/۲۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی ویژگی های روش تدریس مبتنی بر خلاقیت در کلاس درس

علی اکبر رئیسی^۱، آسیه محمدی^۲، شیما دهقان^۳، افسانه سالارزائی^۴، آرزو چاکری^۵، حلیمه محمدی^۶

^۱ کارشناس ارشد رشته تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، مدرسه استثنایی بشارت، آموزش و پرورش استثنایی استان س و ب، سراوان، ایران
^۲ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان، رسالت زاهدان، زاهدان، ایران
^۳ فوق دیپلم رشته آموزش ابتدایی، دبستان شهید مدنی، فرهنگی، مدیریت آموزش و پرورش شهرستان سراوان، سراوان، ایران
^۴ کارشناس رشته علوم تربیتی، دوره پودمان (قبول شده ماده ۲۸)، سهمیه آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران
^۵ کارشناس رشته راهنمایی و مشاوره، دوره پودمان (قبول شده ماده ۲۸)، سهمیه آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران
^۶ کارشناس رشته روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، دوره پودمان (قبول شده ماده ۲۸)، سهمیه آموزش و پرورش منطقه جالق، گلشن، ایران

Ali.akbar8918@gmail.com

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی های روش تدریس مبتنی بر خلاقیت در کلاس درس بود. لازمه رسیدن به آموزش و پرورش خلاق، دور شدن از روش های سنتی آموزش و به کارگیری روش های نو در جریان تدریس است. امروزه باید به جای انباشتن ذهن دانش آموزان از محفوظات افکار آنان را به فعالیت و داشت. معلمان برای ایجاد کردن فضای خلاق در کلاس و پرورش توانمندی های دانش آموزان شان باید خلاقیت را بشناسند و نسبت به آن نگرشی مثبت داشته باشند. هم چنین معلمان باید از مهارت های تدریس خلاق و راهکارهای پرورش خلاقیت آگاهی داشته باشند و دوره های آموزشی لازم را در این زمینه بگذرانند. خلاقیت موجب زوال و حیات یک جامعه می شود که اگر جامعه نتواند از موهبت خلاقیت حداکثر استفاده را ببرد و بدتر از این اگر این توانایی را سرکوب کند انسان دیگر از حق ذاتی خود، یعنی اشرف مخلوقات بودن، محروم می شود. به همین دلیل کافی است تا جامعه برای تعلیم و تربیت خلاق، اولویت قائل شود.

کلیدواژه ها: تدریس، مبتنی بر خلاقیت، کلاس درس

۱-مقدمه

خلاقیت یکی از برجسته ترین توانایی های شناختی و یکی از زیباترین جلوه های تفکر واگراست. این خصوصیت بسیار بالای انسانی نقش بسیار عمده ای در نوآوری و حل مشکلات بشری از کوچک ترین و ابتدایی ترین آن تا پیشرفته ترین یافته های بشری در حوزه های مختلف فلسفی، فرهنگی، علمی، فنی و هنری ... دارد. در فرهنگ روانشناسی خلاقیت عبارت است از:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ظرفیت دیدن روابط جدید، پدیدآوردن اندیشه‌های غیرمعمول و فاصله گرفتن از الگوی سنتی تفکر. به نظر آیزنک اخلاقیت فرآیندی روانی است که منجر به حل مسأله، ایده سازی، مفهوم سازی، ساختن اشکال هنری و نظریه پردازی می شود که بدیع و یکتاست (حسن زاده و ایمانی فر، ۱۳۸۹).

کمیته ملی مشورت درباره تعلیم و تربیت فرهنگی و خلاق در سال ۱۹۹۸ خلاقیت را حالتی از ذهن دانسته که به تمام کارهای هوشمندانه انسان وحدت می بخشد. در این تعریف خلاقیت فعالیتی تخیلی فرض شده که در نهایت منجر به نتایج ابتکاری و ارزشمند می گردد. با این که این تعریف خلاقیت را در قلمرو هنر محصور نکرده، اما هنوز تصور بر این است که هنر تنها موضوعی است که واجد خلاقیت است. علیرغم این نگاه هم اکنون باور صاحب نظران بر این است که خلاقیت را نباید در محدوده یک دانش بشری محصور کرد و آن را باید دارای دامنه ای فراگیر از مدرسه تا زندگی روزمره دانست (سیف، ۱۳۹۰).
خلاقیت از پنج مفهوم تشکیل شده است؛

۱) تخیل

۲) روش و اسلوب

۳) جستجوگری هدفمندانه

۴) ابتکار

۵) و ارزشمندی (پیرخائفی و محمد زاده، ۱۳۸۹).

عده زیادی به خلاقیت بر اساس محصول توجه نمی نمایند. به طور مثال گیزلین معتقد است: خلاقیت ارائه کیفیت های تازه ای از مفاهیم و معانی است. خلاقیت شکل دادن تجربه ها در سازمان بندی های تازه می باشد و خلاقیت را بر اساس پنج سطح و سلسله مراتب مرتب کرده است:

خلاقیت بیانی^۱: بیان فی البداهه بدون توجه به کیفیت، ابتکار و تولید.

خلاقیت تولیدی^۲: توانایی تولید چیزهایی ابداعی.

خلاقیت اختراعی^۳: توانایی استفاده بدیع از چیزهای قدیمی.

خلاقیت ابداعی^۴: توانایی تولید ایده های جدید و مفهوم سازی (ملکی آوارسین و اسدزاده، ۱۳۹۲).

در دایره المعارف روانشناسی خلاقیت به منزله ظرفیت دیدن روابط جدید پدید آوردن، اندیشه‌های غیر معمول و فاصله گرفتن از الگوهای سنتی تفکر، قلمداد گردیده. خلاقیت استعداد پیچیده‌ای است متمایز از هوش و کنش وری شناختی و احتمالاً تابع افکار، استدلال استقرایی، پاره‌ای از صفات ادراکی و شخصیت و نیز هوش واگرا، در حدی که این هوش گوناگونی راه حل ها و فرآورده‌ها را مساعد می سازد (تزر و کارسل، ۲۰۱۰).

سام خانیان (۱۳۹۰) هشت دلیل اهمیت خلاقیت را از جنبه کلی و عمومی به شرح زیر می داند:

۱- خلاقیت یکی از اساسی ترین و بنیادی ترین ویژگی های خاص انسان است.

۲- مجموعه تمدن انسان محصول خلاقیت و نوآوری انسان است.

۳- ادامه حیات انسان بدون خلاقیت و نوآوری امکان پذیر نیست.

۱ - Eysneck

۲ - Expressive creativity

۳ - Creativity Produced

۴ - Innovative creativity

۵ - Innovative creativity

۶ - Tezer and karasel,

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۴-خلاقیت و نوآوری یکی از اصلی ترین اهداف تعلیم و تربیت است.
 - ۵-خلاقیت و نوآوری عامل بهبود مستمر کیفیت زندگی و افزایش رفاه و آسودگی و رفع مشکلات و موانع است.
 - ۶-خلاقیت و نوآوری موجبات رشد و توسعه اقتصادی، علمی و صنعتی را فراهم می سازد.
 - ۷-همه سازمان ها و کارخانه ها و کلیه تولیدات و محصولات و خدمات حاصل خلاقیت و نوآوری است
 - ۸- جوامع پیشرفته تر دارای خلاقیت و نوآوری بیش تری هستند (سام خانیان، ۱۳۹۰).
- از طرف دیگر انسان با خلاقیت می تواند خود را توانا کند، بر طبیعت با عظمت غالب شود، جهان اسرار آمیز را بشناسد و مسائل و مشکلات عدیده حیات خود را حل نماید. از این رو خلاقیت و نوآوری عامل رشد و حرکت و تکمیل کننده تمدن است. صاحب نظران عقیده دارند «خلاقیت» محور حرکت جهانی در قرن ۲۱ است (گلستان هاشمی، ۱۳۹۲).

۲- تاریخچه آموزش و یادگیری مبتنی بر خلاقیت

آموزش و یادگیری مبتنی بر خلاقیت یکی از شیوه های نوین یادگیری است که توانسته است سطح دانایی و دانش را در جامعه بالا ببرد و جامعه ای که در آن گردش امور مبتنی بر دست آوردها، اطلاعات و شاخص های علمی باشد، جامعه دانش محور است که نمود آن در خیلی از جوامع امروزی آشکار است. تقریباً بیش از نیم قرن قبل از کاترین پاتریک آموزش و یادگیری مبتنی بر خلاقیت توسط والاس برای رفتار افراد خلاق طرح شده بود، والاس این شیوه را مورد آزمایش تجربی قرارداد. پس از آن کاری شبیه به این، توسط راسمن انجام شد. لمان در تحقیقات خود سعی در کشف ارتباط بین جنبه های کیفی و کمی رفتار خلاق داشت. این فعالیت ها در ایالات متحده آمریکا موجب شد تا مراکز مختلفی برای تحقیق پیرامون این مقوله به وجود آید. سپس پاول تارنس تحقیقات خود را در بررسی محیط و خلاقیت متمرکز نمود و کالوین تیلر در این زمینه به فعالیت پرداخت (چراغ چشم، ۱۳۹۳).

بیش از ۴۰ سال قبل از اوایل دهه ۵۰ بزرگترین و معروفترین مرکز دست اندرکار توسط محقق بنام الکس اسپورن « بنیاد تفکر خلاق » تحقیق و آموزش خلاقیت به نام در بوفالو ایالت نیویورک تأسیس شد، این بنیاد تا پایان دهه ۵۰ بیش از ۱۰۰۰ دوره آموزشی خلاقیت را در کشور آمریکا اجرا نموده بود. دکتر اسپورن به واسطه فعالیت ها را گرفت. در « پدر علم خلاقیت » و خدمات چشمگیری در این زمینه، در آینده لقب صورت می گیرد. کشور ژاپن نیز از « مدرسه نوآوران » روسیه آموزش خلاقیت توسط این قافله عقب نمانده و توسط مرکز آموزش خلاقیت، کار پرورش استعداد خلاقیت را آغاز نموده است. گذشته از این، جهت تشویق جوانان به تفکر غیرعادی و کسب شجاعت و جسارت « المپیک نوآوران » در مطرح کردن ایده های نو و غیرمعمول هر ساله مسابقه ای به نام برگزار می شود و برنده آن شخصی است که وسیله ساخته شده توسط او در عین حال که مفید است، از دیگران عجیب تر نیز باشد. در سرتاسر جهان امروز آموزش تفکر خلاقانه بخشی الزامی در برنامه آموزش برای دانش آموزان شده است. درحقیقت اشتیاق هر فردی به موضوع و آموزش خلاقیت مشاهده می شود (Tezer and karasel, 2010).

اما در نظام آموزش کشور ما از لحاظ خلاقیت نقصان وجود دارد؛ به طوری که هر چیز به صورت کلمات یا معادلات بیان می شود و عمدتاً ابزارهای بیان در اختیار دانش آموزان قرار می گیرند نه تفکر خلاق و لذا یادگیری و یاد دادن خلاقیت موضوعی است که متأسفانه توجه کسی را به خود جلب نمی کند و همچون اغلب مقوله های تعلیم و تربیت نوین خلاقیت نیز موضوعی فراموش شده است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳- چگونه امر آموزش و یادگیری خلاق را در افراد قوت بخشیم؟

کارهای بسیاری وجود دارد که والدین و مربیان می توانند انجام دهند تا ایجاد یادگیری در دانش آموزان قوت گیرد، ما می توانیم با حفظ روابط مطلوب والدین و دانش آموز و اینکه اجازه دهیم دانش آموزان آگاه شود که به نظر ما مدرسه اهمیت دارد، تلاش آموزش او را افزایش دهیم. همچنین با آموزش عادات مطلوب مطالعه و فراهم سازی شناختگی برای موفقیت هایش او را یاری دهیم. همکاری با معلم نیز می تواند اهمیت داشته باشد،

زیرا آموزش و یادگیری خلاق دو فرآیند اساسی در آموزشگاه است که معمولاً تمام کار آموزشگاه بر مبنای تحقق آنها مورد ارزیابی قرار می گیرد. یادگیری در دانش آموزان را معادل تغییر رفتار آنها تعریف کرده اند. یادگیری قبل از آنکه یک پدیده فردی باشد، پدیده اجتماعی است که بدون وجود روابط بین اعضای جامعه امکان پذیر نیست. تا معلم، محیط خاص و عواملی مانند بازخورد و تقویت کننده وجود نداشته باشد. یادگیری خلاق به خوبی انجام نمی گیرد؛ بنابراین اولین چیزی که معلمان باید به خاطر بسپارند این است که یادگیری به عنوان اساسی ترین کار آموزشگاه است و این امر بدون برقراری روابط کنش و واکنش، و تعامل بین معلم و شاگرد و محیط امکان پذیر نخواهد بود (چراغ چشم، ۱۳۹۳).

۴- راه های یادگیری مبتنی بر خلاقیت کلاسی

آموزش، رشد و توسعه خلاقیت می تواند زیرساختار تحول توسعه برنامه ریزی آموزش و پرورش باشد، زیرا راه رشد، توسعه و تعالی کشور، سرمایه گذاری در تعلیم و تربیت است و حرف اول در کشورهای توسعه یافته، توسعه انسانی است و پایه و اساس توسعه انسانی یادگیری مبتنی بر خلاقیت کلاسی است که در این رابطه توصیه به اصول زیر می نمایم.

نسبت به دانش آموزان نگرش تحقیقی داشتن به جای نگرش تقلیدی؛

فراهم کردن منابع برای ایجاد مفاهیم در دانش آموزان؛

اوقات را به فعالیت های فعال و آرام تقسیم کردن؛

توسعه برنامه های بازدید علمی برای دانش آموزان؛

ایجاد زنگ خلاقیت و نوآوری در مدارس؛

تهیه امکانات و تجهیزات آزمایشگاهی مناسب در مدارس

معرفی دانش آموزان پژوهشگر و خلاق تحت عنوان دانش آموز پژوهنده برگزیده سال؛

تشویق اندیشه ها و پیشرفت های بکر، ناب و خودانگیخته دانش آموزان توسط معلمان؛

توجه ویژه به توسعه فرهنگ دانش آموز محوری (فراگیر محوری) به جای معلم محوری در مدارس و دانستن اینکه معلم، راهنماست و نقش یاری دهنده و هدایتگر را ایفا می کند؛

طرح سؤالات هنرمندانه در کلاس توسط معلم، راهی به سوی پاسخ های خلاق گشوده می شود؛

شکلی انجمن های علمی دانش آموزان پژوهنده در مدارس؛

تشریح فرآیند خلاقیت و دادن اطلاعات لازم به دانش آموزان؛

فراهم کردن زمینه تفکر تخیلی توسط معلمان در کلاس درس؛

الزام معلمان بر فعالیت های آزمایشگاهی برای دانش آموزان؛

دانش آموزان را به محرک های محیطی حساس تر کردن؛

با دانش آموزان خلاق، فکورانه و منطقی برخورد کردن؛

تکالیف ناتمام دادن به دانش آموزان و حداکثر فرصت را برای اکتشاف دادن و زمینه فردیت و ابتکار را فراهم آوردن؛

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

نسبت به دانش آموزان بیش از حد توانشان انتظار نداشته باشیم بلکه با توجه به تفاوت های فردی از آنها انتظار داشته باشیم؛

توجه دانش آموزان را به خداوند به عنوان منبع بی پایان خلاقیت و الهام بخش جلب کنیم و آنان را به استعانت از وی در حل مسائل دشوار رهنمون سازیم؛

فراهم کردن زمینه پذیرش افکار مختلف و تشویق برای اظهار؛

اندیشه ها و راه حل های غیرمعمول برای مسائل را باید با احترام تلقی کرد و باید فرصت داد تا به طور مستقل یاد بگیرند، آزادانه فکر کنند و به اکتشاف بپردازند.

معلم باید زمینه ای فراهم کند که همه دانش آموزان تفکر نمایند و بدون نگرانی تفکرات خویش را اظهار نمایند.

ایجاد زمینه قدرت تحمل عقاید مخالف در دانش آموزان؛

پرورش انتقاد سازنده در دانش آموزان؛

دست آوردهای خلاق یادگیرندگان را مورد تشویق قرار دهند و در این راستا تورنس (۲۰۰۹) پنج راه تذکر داده است:

الف) نسبت به سؤال های غیرمتعارف یادگیرندگان با احترام برخورد کنید.

ب) نسبت به اندیشه ها و راه حل های غیرمعمول یادگیرندگان با احترام برخورد کنید.

پ) به کودکان نشان دهید که اندیشه های آنها با ارزش است.

ت) فرصت هایی به یادگیرندگان دهید تا در آن به یادگیری های مورد علاقه خود بپردازند.

ث) به کودکان فرصت دهید تا بدون ترس از عواقب ارزشیابی شما از کارشان به یادگیری تفکر و اکتشاف بپردازند.

۵- تکنیک های خلاقیت

منظور از تکنیک های خلاقیت در عمل انجام فن های ارتباط اجباری، تحرک مغزی، گردش تخیلی، تکنیک ۶۳۵ گروه اسمی، تفکر موازی شامل ایجاد یک اندیشه واسطه غیرممکن، پیوند تصادفی، معکوس سازی در روش تدریس می باشد.

۵-۱- تحرک مغزی یا یورش فکری

یکی از تکنیک های متداول در خلاقیت و فعال ساختن اندیشه ها به صورت تکنیک تحرک مغزی است، در این فن مسأله ای به یک گروه کوچک ارائه شده و از آنان خواسته می شود به سرعت نسبت به آن واکنش نشان داده و برای آن پاسخ بیابند (الوانی، ۱۳۹۰).

۵-۲- ارتباط اجباری

یکی دیگر از شیوه های آشکار ساختن خلاقیتها و ظاهر ساختن توانایی آفرینندگی موجود در افراد شیوه ارتباط اجباری است. در این شیوه همان طور که از نام آن مستفاد می شود. باید بین دو گروه از پدیده ها ارتباطی اجباری ایجاد کرد در عمل و انجام درس انواع خطوط در ریاضی و تعاریف آن (نیم خط، پاره خط و خط راست) را با درس دینی و به ترتیب نیم خط را تشدید می کنیم با زندگی از تولد تا جهان آخرت که ادامه دار است و پاره خط را نیز مقایسه می کنیم با زندگی و حیات در این دنیا که محدود و تمام شدنی است و خط راست را نیز مقایسه می کنیم با قبل از تولد و سرنوشت انسان که توسط خدا پی ریزی شده و وجود داشته و بعد از مرگ نیز ادامه می یابد (پارسا، ۱۳۹۰).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳-۵-گردش تخیلی

در سال ۱۹۶۱ روان شناسی به نام گوردون در گروه های ایجاد خلاقیت اعضای گروه را از طریق به کارگیری یک جریان تمثیلی و استعاره ای به گردش تخیلی ترغیب می نمود و در این حالت ایده ها و نظرات بدیعی را کشف می کرد. آنان پدیده هایی را که چندان تجانسی، با هم نداشتند تلفیق و ترکیب می کردند و به ایده های جدیدی دست می یافتند؛ از این رو، روش گوردون را شیوه تلفیق نامتجانس ها نیز نامیده اند.

۴-۵-تکنیک گروه اسمی

در این روش برخلاف شیوه تحرک مغزی افراد جدای از هم ولی در کنار هم کار می کنند. در جلسه گروه اسمی، اعضاء جلسه نظرات خود را در صفحات کاغذ یادداشت کرده و بدون آنکه مشخص شود چه کسی طراح ایده و تفکر نوشته شده می باشد، ایده ها بین اعضا مبادله شده و تکمیل و تعدیل می گردد. یکی از روش های گروه اسمی تکنیک ۵ ۳ ۶ آن می باشد و علت نامگذاری آن با یک نام بدین صورت است که در این فن ۶ نفر به عنوان اعضای جلسه هر کدام سه ایده یا نظر جدید درباره مسأله موردنظر بر روی ۳ کارت می نویسند. این کارت ها بین افراد جلسه مبادله شده به طوری که هر فرد ۵ بار سه ایده افراد دیگر را ملاحظه می کند و در ذیل آن ایده و نظر خود را اضافه می نماید. ایده های اظهار شده موجب برانگیختن ایده های جدیدتر به وسیله اعضاء جلسه شده و زنجیره ای از افکار به وجود می آورد (تزار و کاراسال، ۲۰۱۲).

۵-۵-تفکر موازی

برای شکستن ذهنیت های پیشین و ورود به عرصه های نوین، تکنیک های چندی ابداع گردیده است که متداول ترین آنها تفکر موازی است. واضع این شیوه «ادوارد دوبونو» روش معمول تفکر را توصیف می کند. همانند حفرگودالی که با افزایش اطلاعات فرد، همان گودال عمیق تر می شود؛ درحالی که تفکر موازی نگاه فرد را به نقاط جدید معطوف می سازد و اطلاعات و تجربه های جدید صرفاً به اندیشه های قبلی افزوده نمی شود بلکه آنها را تغییر داده و الگو و ساختار جدیدی را ایجاد می کند (پارسا، ۱۳۹۰).

۶-تکنیک های خلاقیت اسبورن (بارش ذهنی)

تکنیک های خلاقیت اسبورن (بارش ذهنی) که به افزایش تفکر واگرا و تقویت مولفه های بسط، انعطاف پذیری و سیالی می انجامد. از تکنیک بارش ذهنی سه ویژگی مهم سیالی، انعطاف پذیری و بسط مورد نظر بوده است.
الف) سیالی: مقدار ایده ها و نظراتی که ذهن می تواند از نظر کمی ایجاد کند. مثلاً در پاسخ به سوال، هر دانش آموز تعداد نظرات زیادتری در مورد یک عدد بدهد، ذهن سیالتری دارد.
ب) انعطاف پذیری: هر چه قدر جواب هایی که دانش آموزان به یک عدد می دهند متنوع تر باشد، مولفه انعطاف پذیری در او بیشتر است.

مثلاً دانش آموزی که در مورد ۱۸ می گوید: هم مضربی از ۹ است هم عدد حقیقی و غیر اول است، ذهن انعطاف پذیرتری نسبت به کسی که یک ویژگی برای این عدد ذکر می کند، دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

ج) بسط: دانش آموزانی که به جزئیات توجه می کنند، این مولفه در آن ها بیشتر است. در واقع افراد خلاق نکته سنج و دقیق هستند و تمام جوانب و زوایا موضوع را مورد بررسی قرار می دهد.

د) فهرست سوالات خلاقیت اسبورن (روش فهرست سوالات): در روش فهرست سوالات اسبورن، معلم ابتدا موضوع یا مسئله ای را که می خواهد دانش آموز درباره اش فکر کنند، مشخص می کند، سپس سلسله سوالاتی درباره مسئله مطرح می کند. همچنان که معلم برنامه یک درس را تنظیم می کند، به نوعی سوالاتی که می خواهد بپرسد نیز باید فکر کند. معلم باید سعی کند تعدادی از این گونه سوالات را در متن بگنجانند تا از این طریق دانش آموزان را به تفکر وادارد. درس نباید به گونه ای باشد که دانش آموزان صرفاً حقایق را از حافظه بازگو کنند. معلم باید سعی کند تعدادی از این گونه سوالات را در متن بگنجانند تا از این طریق دانش آموزان را به تفکر وادارد. درس نباید به گونه ای باشد که دانش آموزان صرفاً حقایق را بازگو کنند. معلم باید آنها را به حدس زدن و آزمایش اندیشه ها تشویق کند. معلم می پرسد که در آنها بر چه و چرا تاکید شده باشد. مثلاً برای حل یک مسئله چه کاری انجام می دهید؟ چرا؟ معلم همچنین دانش آموزان را با موقعیت های حل مسئله روبرو می کند و واکنش آن ها را زیر نظر می گیرد (حسینی، ۱۳۹۱).

۷- ضرورت رفع موانع خلاقیت در کلاس درس

از عوامل بازدارنده در خلاقیت دانش آموزان، محیط آموزشگاه است و در آموزش و پرورش سنتی معلم دانشی را منتقل می کند و دانش آموز با میزان حفظ آنها، مورد ارزشیابی قرار می گیرد؛ در نتیجه، زمینه برای ایجاد خلاقیت در او ایجاد نمی شود و این عدم حمایت از تفکر خلاق در مدارس است و نیز خاموش شدن آن است. ضروری است برای ایجاد آموزش مبتنی بر خلاقیت، موانع خلاقیت در کلاس درس که هدایت کننده آن معلم است، برطرف شود.

ویژگی معلمانی را که ممکن بود خلاقیت را در دانش آموزان خاموش کنند به شرح زیر می باشد:

الف) تحت فشار قرار دادن به ازای همنوایی با دیگران؛

ب) نگرش ها و محیط های سلطه جویانه؛

پ) شخصیت های جدی معلم؛

ت) استهزاء و طعنه؛

ث) اغراق در تأکید بر ارزیابی؛

ج) جستجوی زیاد یقین حاصل کردن؛

چ) خصومت نسبت به شخصیت واگر؛

ح) اغراق بر تأکید بر موفقیت (تزار و کاراسال، ۲۰۱۲).

۶- بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی ویژگی های روش تدریس مبتنی بر خلاقیت در کلاس درس بود. لازمه رسیدن به آموزش و پرورش خلاق، دور شدن از روش های سنتی آموزش و به کارگیری روش های نو در جریان تدریس است. امروزه باید به جای انباشتن ذهن دانش آموزان از محفوظات افکار آنان را به فعالیت واداشت. معلمان برای ایجاد کردن فضای خلاق در کلاس و پرورش توانمندی های دانش آموزان شان باید خلاقیت را بشناسند و نسبت به آن نگرشی مثبت داشته باشند. هم چنین معلمان باید از مهارت های تدریس خلاق و راهکارهای پرورش خلاقیت آگاهی داشته باشند و دوره های آموزشی لازم را در این

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمینه بگذرانند. خلاقیت موجب زوال و حیات یک جامعه می شود که اگر جامعه نتواند از موهبت خلاقیت حداکثر استفاده را ببرد و بدتر از این اگر این توانایی را سرکوب کند انسان دیگر از حق ذاتی خود، یعنی اشرف مخلوقات بودن، محروم می شود. به همین دلیل کافی است تا جامعه برای تعلیم و تربیت خلاق، اولویت قائل شود.

منابع

۱. الوانی، مهدی (۱۳۹۰). مدیریت عمومی، تهران: نشر نی
۲. پارسا، محمد (۱۳۹۰). روان شناسی یادگیری، تهران، انتشارات سخن.
۳. پیرخائفی. علیرضا، محمدزاده. علی (۱۳۹۲)، بررسی عوامل موثر بر وضعیت خلاقیت در دانشگاه اساتید و دانشجویان، فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال چهارم، شماره ۲، صص، ۴۳-۵۳.
۴. چراغ چشم عباس (۱۳۹۳) بررسی تاثیر شیوه های تدریس مبتنی بر تکنیک های خلاقیت در آموزش و یادگیری دانش آموزان، دوفصلنامه تربیت اسلامی، سال ۳، شماره ۵، ۳۶-۷
۵. حسن زاده رمضان، ایمانی فر پریسا (۱۳۸۹)، رابطه خلاقیت و عزت نفس با پیشرفت تحصیلی نوجوانان و جوانان، جامعه شناسی مطالعات جوانان، دوره ، شماره ۳ ؛ از صفحه ۵۵ تا صفحه ۶۵
۶. خدیوی، اسداله؛ بنایی کهنه شهری، ویدا (۱۳۹۳) بررسی تأثیر آموزش به روش بدیعه پردازی بر تفکر خلاق دانش آموزان چهارم ابتدائی در درس علوم تجربی شهرستان سلماس، آموزش و ارزشیابی، شماره ۲۷ ، ۷۱ تا ۸۶
۷. سام خانیان، محمد ربیع. (۱۳۹۰). خلاقیت و نوآوری در سازمان آموزشی. مفاهیم، نظریه ها، تکنیک ها و سنجش. تهران: ناشر رسانه تخصصی. چاپ دوم.
۸. سیف، علی اکبر، (۱۳۹۰)، روانشناسی پرورشی، روانشناسی یادگیری و آموزشی، تهران، آگاه.
۹. گلستان هاشمی، سید مهدی. (۱۳۹۲). مقدمه بر علم خلاقیت شناسی. اصفهان: نشر جهاد دانشگاهی واحد صنعتی
۱۰. ملکی آوارسین صادق، اسدزاده ندا (۱۳۹۰) بررسی رابطه بین خلاقیت اعضای هیأت علمی با اثربخشی آموزشی و پژوهشی آنان در دانشگاه های آزاد اسلامی (مطالعه موردی: شهرستانهای مغان)، فصلنامه فراسوی مدیریت، سال سوم، شماره ۱۰، ۴۲-۲۵.
۱۱. Tezer, M. & karasel, N., (2010), Attitudes of primary school 2rd and 3rd grade students towards mathematics course, Procedia Social and Behavioral Sciences, 2, 5808-5812.
۱۲. Torrance, E.P., (2012), The Nature of Creativity as Manifest in Its Testing. In R.J, Sternberg (Ed.), The Nature of Creativity (PP.43.47). UK: Cambridge University Press